

антів" (Щеглова О.А., 1990), що дозволяє датувати поховання у рамках VII ст. н.е. Поховальна споруда - ґрунтова яма з підбоям - знаходить свої корені у сарматоаланському середовищі. На участь сарматського елементу у формуванні пеньківської культури вказували І.П.Русанова, В.В.Седов, М.І.Артамонов. Подібний процес був можливий у зонах найжвавіших контактів лісостепового населення з степовим, особливо в тих районах, де присутність сармато-аланського населення в допеньківський час не викликає сумніву (лівобережний Лісостеп, Середнє Подніпров'я).

Вбрання небіжниць включає елементи західноєвропейського, готського, фінно-угорського, сарматського костюму, та репрезентує моду, що склалася у соціальній верхівці "антського" суспільства, яка була інтернаціональною за своєю основою. Представником цієї верхівки була жінка, поховання якої знайдено біля с.Мохнач, а належність її до сармато-аланського етносу є черговим підтвердженням поліетнічності пеньківської культури, в крайньому разі, в межах дніпро-донецького межиріччя.

*Бабенко Л.І. (Харків)*

### КІНЬ У ПОХОВАЛЬНОМУ ОБРЯДІ ПЛЕМЕН СІВЕРСЬКОДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ У СКІФСЬКИЙ ЧАС

Однією з характерних рис поховального обряду населення сіверськодонецького регіону у скіфський час за думкою ряду дослідників була відсутність у могилах як поховань загнuzдалиних коней, так і предметів кінського спорядження (Шрамко Б.А., 1962; Ліберов Н.Д., 1962; Щегленко А.В., 1983). Дане ствердження не витримало перевірки часом. Польові дослідження останніх десятиріч виявили ряд подібних поховань V-VI ст. до н.е., серед яких попередньо можна виділити наступні типи:

а) поховання загнuzданного коня (К.2, с.Мала Рогозянка) Буйнов Ю.В. 1990)) чи його частини з деяким

спорядженням (К.7, с.Пісочин (Бородулін В.Г.)) в окремії могилі поряд з основною. В кургані біля с. Мала Рогозянка поряд з кінським знаходилось поховання "конюха".

б) поховання загнужданого коня в загальній могилі разом з померлим - К.1 біля с.Коротич (Бородулін В.Г., 1982). Кінь знаходився вздовж східної стінки головою на південь.

в) поховання в ніші-тайнику загнужданого кінського черепа зі слідами обпалення (К.9, с.Пісочин), чи предметів кінського спорядження (К.3,5, с.Протопопівка/Бородулін В.Г., 1976/). Число подібних поховань можливо було більшим, але через пограбованість могил частина тайників виявилась порожніми.

г) присутність предметів кінського спорядження в загальній могилі - К.2, с.Пісочин, К.2, с.Мала Рогозянка.

Неможливо однозначно визначити характер знахідки (символічне поховання чи залишки тризни) у грабіжницькому лазі У.22 біля с.Пісочин трьох кінських черепів.

Предмети кінського спорядження, що знайдені у похованнях, досить різноманітні:

а) вудила-цілі екземляри чи їх фрагменти відомі в п'яти випадках (К.5, с.Протопопівка, К.2,9, с.Пісочин, К.1, с.Коротич, К.2, с.Мала Рогозянка). Всі однотипові-залізні, двохскладні з петлями на кінцях;

б) псалії - восьмероподібні, різні за матеріалом та формою: бронзові Г-подібні з розтрубодібними закінченнями (один псалій надламано (К.3, с.Протопопівка); залізні S-подібні (К.2, с.Пісочин); бронзові S-подібні, кінці яких прикрашено стилізованими зооморфними зображеннями-головою птаха (грифона?) - К.2, с.Пісочин, головою барана(?) - К.9, с.Пісочин;

в) напосники та налобники бронзові, оформлені у вигляді ромбоподібних пластин з вушком на зворотньому боці (К.3, с.Протопопівка, К.1, с.Коротич), вухастої тварини (К.9, с.Пісочин), голови чи дзьоба хижого птаха (К.7, с.Пісочин, К.2, Мала Рогозянка);

г) нащічники-бронзові, виконані у звіриному стилі у вигляді шестипалої лапи(К.3, с.Протопопівка), хижака, що

згорнувся в кільце (К.5, с.Протопопівка), стилізованого зображення стегна та лап тварин(К.7, с.Пісочин, К.2, с.Мала Рогозянка);

д) бронзові вуздечні бляшки різноманітної форми-відомі у чотирьох випадках (К.3, 5, с.Протопопівка, К.1, с.Коротич, К.2, с.Мала Рогозянка).

Відомі також знахідки у двох випадках бронзових вуздечних (К.2,9, с.Пісочин) та п'яти залізних чи бронзових подпружних пряжок (К.5, с.Протопопівка, К.7, 9, с.Пісочин, К.1, с.Коротич, К.2, с.Мала Рогозянка). Майже у всіх випадках предмети кінського спорядження супроводжувалися бронзовами та залізними ворворками. Слід відзначити також знахідку нагрудної кінської прикраси-бронзової лунниці в К.5 біля с.Протопопівка.

В більшості випадків кінські поховання чи знахідки кінського спорядження супроводжували одинокі поховання чоловіків-воїнів, хоча відомі і виключення - К.2 біля с.Пісочин та К.1 біля с.Коротич містили парні поховання, причому в пісочинському кургані одним із похованих була жінка. Особливим чином слід відзначити поховання в К.2 біля с.Мала Рогозянка, що супроводжувалося не тільки окремими похованнями загнужданого коня та конюха, а й запасним комплектом кінської зброї в основній могилі.

Разом з тим наявність у кургані кінського поховання чи предметів кінського спорядження навряд чи було ознакою належності похованого до певного соціального прошарку суспільства. Значна частина поховань воїнів-чоловіків (в тому числі і непограбоване поховання в К.6 біля с.Пісочин дружинника високого рангу - серед інвентаря-пластинчатий панцир та золота гривня) не містили жодного предмета кінського спорядження.

Скоріш за все подібні поховання у місцевого населення з'являються під впливом зовнішніх (з півдня та заходу) факторів і одночасно свідчать про відсутність одноманітного етнічного середовища серед племен сіверськодонецького регіону в кінці V-VI ст. до н.е.